

Grundleggjandi ósemja um undirgrundarmálið

Samráðing verða millum ríkismyndugleikarnar og heimastjórnir í heyst um skuldina hjá heimastjórnir til ríkismyndugleikarnar. Sum nú er, fellur fyrsta lamið, 1,3 mia. kr til gjaldingar 1. febrúar 1999. Hetta megnar búskapurin ekki at bera, og tí mugu partarnir semjast um nýggjar lánitreytir. Hetta hefur eisini týðning fyrri kreditivrið hjá heimastjórnir, særstakliga mótgjega lánbræva-markaðinum.

Havd á lofti í hesum samráðingum, tí í protokollinum um samráðing millum stjórnina og landsstjórn frá 12. október 1993 verði hesi mál tond samur. Eitt vandamál í hesum sambandi er, at stjórnir og landsstjórn eru grundleggjandi ósamd um, hvort tí sáttmálar eru galdandi á undirgrundar og oljuekinum.

Sáttmálar, virlýsingar og protokollat

Longu í sálum undirgrundarsáttmálanum frá 23. desember 1992 verður sagt, at Føroya Landsstjórn er indstilt til, til gávu for sával færðe seki danske samfund- og erhvervsinteresser, forudsat konkurrenceevnefygtighed, at anvende sogkundskað - indenfor dansk forvaltning og forskning samt i danske erhvervsforhold i den færøske råstofudvikling.

Hetta verður endurtikið í protokollati frá 12. október 1993 og felagsvirlýsing frá 17. november 1994. Í felagsvirlýsing frá 3. november 1995 eru partarnir samdir um, at virlýsingin byggir á og staðfestir tað, sum higartil er avtalað. Hesar orðingar hava skapt ivá og using í Føroyum. Hvussu avgerandi er orðingin - indstilt - på, merkir hon, at eitt seinni landsstjórn kann verða - indstilt - på tað óvuga, ella merkir hon, at Føroya Landsstjórn sum stovnur er bundin til at fylgja orðingini?

Eisini ber til at spyrja, hvussu - kappingarforskið skiljast. Ber tað yvir, hevur til at sita við lunnaroknara og finna fram til tað besta tilboðið í kronum og oyrum í so altumfatanum og torskiltum verketlanum?

Tulking landstýrisins

Løgmaður, sum umstítt

málakjóti í Landsstýrinum, hevur boðið frá, at Føroya Landsstjórn ikki kemur seg bundin av hesi orðing (løgtingssal nr. 10021, 1995). Í stuttum er proferslan, at uppseting av omanfyrnevndu orðing vikur frá

uppsetingini í restini av sáttmálanum, og at Føroya Landsstjórn ikki meir bendi partið at vera eina lögfrøðiga binding til hesu, men heldur eina etlanarvirlýsing. Orðingarnar hava harafttrá angantið

snið seg um annað enn, at Føroya Landsstjórn kundi broka danskan serkunnleika í fyrivisingunum til oljuekinu, um áhugi var fyrri hesum, og at Føroya Landsstjórn ikki fór at seta danskar fyrirkoruttanfy-

Fyri-lestur

Uffe Ellemann-Jensen
heldur almennan fyrilestur
í Læraraskúlahøllini,
friggjakvöldið kl. 19.30.

Evnri: »De små nationers fremtid«.

Sambandsflokkurin

ri, um tær vora kappingarforar (Dimmalættung 9. mars og 10. mai 1998).

Tulking forsætismálaráðsins

Skrivstovustjórnir í forsætismálaráðinum, Steen Rye Larsen, vil ikki kennast við tulking landsstýrisins. Hann stendur við tað, hann upplýsti fyrri Dimmalættung 15. mars 1996, at sáttmálin um undirgrundina er lögfrøðiga binding, og at seinni virlýsingar og protokollat ikki vika hann, men heldur styrja og at byggja hann. Hetta er eisini vanlig hugsum í fyrstingarrætti.

At onki stendur um olju í felagsvirlýsingini frá 3. november 1995 merkir bert, at alt stendur við, sum

fyrri er avtalað.

Samráðingarnar í heyst

Greitt er, at grundleggjandi ósemja er millum ríkis- og heimastýrismyndugleikarnar um, hvort tað avtalað er Samráðingarnar í heyst fara ventandi at geva eina ábending um hvønn leiklut, ríkismyndugleikarnir og danskt vinnuliga koma at hava í einum komandi oljuekinum í Føroyum. Samráðingarnar hjá stjórnir er sterk. Umframt virlýsingarvirlýsingin vór undirgrundini og sterku støðu sum samfarvotari hjá stjórnir at halda seg til lögfrøðiga bindingarnar í undirgrundarsáttmálanum og seinni virlýsingunum.

SVENJUR TUMMASSON

Vandast kann, at undirgrund og olja eisini verða

Á Velbastað verður hundalógin ikki nýtt

Suni Vinther, leiðari á Politigrónum í Havn, sigur, at tað er ein afturvendandi trupulleiki á Velbastað, at hundalógin verður brotin. - Vit hava roynt at fingið skil á, men hundaleigararnir geva tí ikki gærur, sigur hann.

ELI GUTTESSEN

ganga svingar og reka mi á ókinum hjá øðrum og gera ónaðir. Onkur krundur eru eisini ein av hundunum, tí hesar hava verð ósvangir. Ruskilatinu fía heldur ikki frá. Ein bygdnaður upplýsir fyrri Dimmalættung, at tað er vanlig sjón at síggja upp-skrostar rusk-sækkir, har rusk liggar og flytur. Ikki eru tað kottur-nar, men heldur leys-gangandi hundar, sum gera sær dælt um nærtarnar.

Heitt evni

Annfinn Brækstein er bygdaráðsformaður á Velbastað. Hann sigur, at við sitandi bygdaráð ikki hevur fingið nógvar læsar um stóðuna, men hann metur at hetta er eitt heitt evni at taka upp, tí bygdin er lítil og all kenna hvar annan. Ein kærta er komin, og tað varð skrivt sent til alt sóknarfolkið saman við útski av hundalógin. Við hesum metir hann, at bygdaráð hevur gjørt eitt fyrri til upplýsa sóknar-folki. - Restina má lögreglan taka sær av, tí tað eru ikki

vit, sum skulu umseta hundalógin. Hetta er upp-gávan hjá lögregluni, sigur hann.

Óskilið orsök til klundur

- Leysgangandi hundar hava verð ein trupulleiki í sóknini seinasta 25 ár, sigur bygdaráðsformaðurin. Mangan hevur gjøgd hart fyrri seg í strómunum millum granar. Í nærru ein einum færi er tað komið fyrri, at granni hevur skotið hundin hjá hinum og á henda batt tikið lógina í egur hendur fyrri at fáa skil. Hetta er serliga komið fyrri, tá bøndur hava mist seyð ella lomb av hundaævum. Men tað er eisini komið fyrri, at onkur hundur er skotin, tá hann hevur verð í fer við at eta kjøt í hjallinum hjá bóndanum.

Upp í 5 hundar hór

Rættliga nógvar skal tí fyrri at føðslikt tal av hundum, og óvæð er tað tí, at egnararnar lata hundarnar

ganga leysar og miela, so tær kunnu fía ein bita frá øðrum. Eitt av teimum stóru hávarðinum á Velbastað er avveingjarnar stovurnar, Heilbrigðið. Har hevur mangur hundur fingið bjargað sær máttuna, tá illa hevur staðið til. Hetta er av herari væl-við frá starvstök, kann Men har hundur hevur fingið emaført, kemur hann aftur og so er eisini í hesum færi.

Hundalógin

Suni Vinther, stjórnleitari, sigur, at hundalógin er galdandi fyrri alt landið, líkamikið hvat bygdaráð hevur samtykt. Sambært hundalógin hava hundarnir ikki loyvi at ganga leysar ími hjá øðrum og gera ónaðir. Hesar skulu vera forvarliga hundar. - Djarvendarlógin sigur eisini, hvussu vátur-skottin hjá hundinum eiga at vera og tað er sera ivasamt, um hundaegnararnir lúka allar hesar treytr, sigur Suni Vinther, leiðari á Politigrónum í Havn.

Ídnaðarskipini ynskja frítt val

Felagið idnaðarskip leggur nu upp til landsstjórnir at fáa loyst spurningum um endurgald ella framhaldandi veiði. Felagið skal hava fund við vinnu-nevndina í dag.

GEORG L. PETERSEN

Nógvar stríð hevur verð um hvørt idnaðarskipið skuldi fáa endurgald, uppbyggjarskattur, og landskassanum, ella um tey skuldi tí fiskiskop aftur. Fleiri av idnaðarskipunum hava áhuga í at fara til fiskiskop aftur, meðan onnur eru nærur niðarkoyrd. - Við einum frítt vali, kundi veiðitrygð eisini minnið, sigur Gudmund Mortensen, leiðari á Føroyingum. - Men hóast viljan er til stóðir at fara uttáttur á idnaðarskipi var, at tað fiskið 5.000 tons av idnað-

2% vora eisini galdandi tá. Nu er so komið fram, at ein ræt kann loyst stovur hjá trupulleikum. Men tað er ikki bara gott við rættu. - Skipini, mugu vora frítt stillað til brúka rættu, tí hon ger fiskiskopini minni effektivan, serliga í ringum veiði, sigur Gudmund Mortensen. - Hon kundi tað verð góð í teimum forum hon er neyð-ug, fyrri at halda veituna av undirnámsfiski móri á 2%.

- Tað kundi eisini verð ein loyst at gjøgd eftir, hvussu nógur hveivan er í ES og Noregi. Í Noregi er hon 20% íroknað matfóðin, og í ES er ein blanding upp á 15 prosent loyvd, sigur Gudmund Mortensen. - Hannar visir eisini á, at tað er av stórum týdningi, at idnaðarskipini ikki gerast kastibloka hjá skiftandi landstýringum. - Aðalmálið má vera trygd og stabilitet. Loyvi skal ikki broytnast hvarja ferð eitt landstjórnir kemur út í Tinganes, sigur Gudmund Mortensen.

Læra at skilja tæy, ið ikki tosa

Palma og Elin Petersen eru syststrar og stuðlar hjá Andreu og Eyðfinni Vinther Hansen, sum hava vaddasvinn. Hesa vikuna hava tæy verð á skeiði í MBF-húsinum saman við øðrum multihandikappaðum og teimum, ið eru um tæy. Systrararnar halda slíkt skeið vera gott - serliga, um tað verður fylgt upp.

KATHRIN PETERSEN

Palma hevur just fingið arbeiði sum stuðlar hjá heiggja Andreu, Eyðfinni. Eisini hann hevur vaddasvinn og er deysur. - Hann dugur betri enn Andreu at brúka hendurnar. Her á skeiðinum hevur hann brúkt eina teldu, har tað skalt trysta á ein stóran knætt og styrta einum spæli. Eitt spæl er, har trikantar, fyrkantar og rundingar skiftast um at koma fram - so skal hann tí dæmis fanga trikantin við ein málal og gjørt lomb ár tæy - tað timdi hann ikki so væl.

Byrjar við skeiði

Elin hevur verið stuðlar eina tíð, eisini hjá øðrum

enn Andreu. Hon er stuðlar 40 timar um vikuna og er ólari. Tað sama er Palma, sum er stuðlar 18 timar um vikuna. Palma hevur bert verið stuðlar í tiggja dagar.

- Tað er gott at byrja arbeiði við einum skeiði. Eg kenni ikki so væl Eyðfinni enn, so tað er gott at læra eitt sindur, sigur Palma.

Systrararnar eru samdar um, at tað hevði verð gott, um tær høvdu lært eitt sindur um at arbeiða við multihandikappaðum, áðrenn tær byrjaðu. Palma kundi Andreu áðrenn, men hevði óngantið verð eina-málið við henni. - Eg visti frá Elin, hvussu man góð sundmat og sovorið. Men hevði hon ikki lært meg tað, hevði eg onki dugið. Eg fekk hann settan um um hærðina hjá mær, kann man siga. So funnu vit bara utt av tí

spæli. - Havaðsevið á skeiðinum hevur verð samskifti. Danskir undirvisarar hava verið og lært lutakirarnar at brúka teldur, ta tæy tosa saman. Tæy ið eiga ella arbeiða við multihandikappaðum børnum, hava eisini lært at lúga seg eftir teimum, ta tæy samskifta. Undirvisararnir lógðu dent á, at børnin sjálvi skulu gera av, nær tæy vilja hava kontakt, nær tæy vilja forleja ókurt og nær tæy vilja hava frí.

- Serliga hattu við at læra seg at sigga, nær tæy hava markað er. Kanska serliga tí og eri so nýggj. Eg havi ókuntúð hugsa um, at

eg kanska geri nógur ting við Eyðfinni, sum hann hevur dugið leingi og er vaksur frá. Men tað má bara koma, so hvørt sum eg læri hann at kenna, sigur Palma.

Javnaldar hava samráðing

Danskt skeiðshaldararnir góvu tað ráð at byggja eftir, hvat børn uttan kropslig

brøk høvdu áhuga fyrri. Er tað handikappaða barnið nýggja ár, kann tað helst fía gleði av at sigga tað, annars nýggja ára gomul halda vera stuttligt - um tað er gjørligt. Foreldur og onnur hava ofta lyndi til at hugsa av nóg um handikappað, og gloyma at visa hvar einum bakar, myndir og leikur, sum vanligu veigja áhuga hjá børnum.

- Ta vit eru í barnagørð, byggir Andreu beinaveg in, um onnur børn renna framvið. So spyrri eg, um vit skulu fara aftan á at byggja, hvat tæy gera. Tað er hon altíð við uppá, sigur Elin.

Palma og Elin halda eitt slíkt skeið vera lærukrítt. - Ikki bara fyrilestrar, men eisini at vera saman við øðrum børnum, sum

kanska duga eitt sindur meira enn tæy, vit hava. So kundu vit sigga, at hattu kundu vit hjálpa teimum skil ikki broytnast hvarja ferð eitt landstjórnir kemur út í Tinganes, sigur Gudmund Mortensen.